M.48T

AN ROINN OIDEACHAIS AGUS EOLAÍOCHTA

SCRÚDÚ ARDTEISTIMÉIREACHTA, 2002

EACNAMAÍOCHT BHAILE (EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA)

ARDLEIBHÉAL

DÉ hAOINE, 7 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.45

(400 marc)

Ní mór **cúig** cheist a fhreagairt.
Ní mór **dhá cheist** a roghnú as **gach** Roinn ar leith; an cheist eile ar rogha an iarrthóra.
Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.

Ní mór **cúig** cheist a fhreagairt.
Ní mór **dhá** cheist a roghnú as **gach** Roinn ar leith; an cheist eile ar rogha an iarrthóra.

ROINN I – EOLAÍOCH

1. Vitiminí tábhachtacha sa ghrúpa B iad Tiaimín, Pireadocsaín agus Ribeaflaivin.
Tabhair mionchuntas ar **gach** vitimín díobh **faoi gach** ceann de na ceannteidil seo a leanas: **(i)** airíonna; **(ii)** feidhmeanna bitheolaíocha; **(iii)** príomhfhoinsí san aiste bia; **(iv)** éifeachtaí díothachta.
Scríobh nóta ar an tábhacht a bhaineann le dóthain den aigéad fólach a bheith san aiste bia.

2. Pléigh luach cothaitheach agus luach diaitéiteach gránach.
Breacrianaigh na hathruithe a thagann ar ghránaigh le linn cócarála.
Tabhair cuntas ar na céimeanna a bhíonn i gceist agus: **(i)** plúr bán á mheilt **nó** **(ii)** margairín á dhéanamh.
Ag baint úsáide as do rogha cineál taosráin, tabhair treoracha maidir le mias milseoige a bheadh oiriúnach do bhuifé a ullmhú, a chócaráil agus a riar. (Bíodh treoracha iomlána chun an taosrán a dhéanamh san áireamh agat).

3. Ag baint úsáide as léaráid lipéadaithe le do fhreagra a leíriú, taispeáin suíomh na bhfaireog inchríneach sa chorp.
Tabhair sonraí maidir le **(a)** an fhaireog thíoróideach, **(b)** na faireoga paraitíoróideacha, agus **(c)** insíní Langerhans faoi na ceannteidil seo a leanas:
(i) an hormón a tháltar;
(ii) feidhm gach hormóin faoi seach;
(iii) iarmhairtí na dtál mínormalach.
Mínigh an ról atá ag **gach ceann ar leith** díobh seo a leanas: **(a)** hormón falacailspreagthach (FSH) agus **(b)** ocsatóicin.

4. Tabhair roinnt treoirlínte faoi **dhá cheann ar bith** acu seo a leanas a láimhseáil san aiste bia: **(i)** riocht céiliach; **(ii)** anaemacht; **(iii)** brú fola ard.
Déan sraith clár bia do **lá amháin** a phleanáil do dhéagóir a bhfuil anaemacht air/uirthi.
Tabhair treoracha maidir leis an bpríomhchúrsa sa phríomhbhéile a ullmhú, a chócaráil agus a riar.
Luaigh cén fáth a mbaintear úsáid as breiseáin chothaitheacha i monarú bia. Luaigh **trí** shampla dá n-úsáid.

ROINN 11 – SÓISIALTA

5. Fadhbanna sóisialta iad coiriúlacht agus ciontóireacht atá ag leathnú i sochaí na hÉireann.
Déan anailís ar na tosca a chuireann leis an bhfadhb shóisialta seo.
Pléigh na héifeachtaí atá ag coiriúlacht agus ag ciontóireacht ar **(i)** an duine aonair **(ii)** an teaghlach agus **(iii)** an t-sochaí.
Tabhair mionchuntas ar **(a)** scéim an Oifigigh Idirchaidrimh Ógánach **agus** **(b)** an tSeirbhís Phromhaidh.

6. Chuidigh reachtáiocht go mór le sábháilteacht an ionad oibre nua-aimseartha a fheabhsú agus dheimhnigh sí nach mbíonn ar an lucht oibre dúshaothrú a fhulaingt.
Luaigh **dhá** shampla de reachtaíocht a bhaineann le fostaíocht agus luaigh cén chaoi a gcuireann **gach sampla acu** faoi seach le cothromas a dheimhniú d’oibrithe.
Tabhair cuntas ar **gach ceann** díobh seo a leanas:
- **(i)** na fáthanna a bhíonn ag daoine le hobair a dhéanamh;
- **(ii)** na tosca a théann i bhfeidhm ar ár meon i dtaobh na hoibre;
- **(iii)** na héilimh a dtéann teaghlaigh le dhá ghairm i ngleic leo.

7. Tabhair cuntas gairid ar an réimse roghanna tithíochta atá ar fáil i gceantair tuaithe agus i gceantair cathrach. Déan achoimre ar na tosca ba chóir a chur san áireamh agus cinneadh á dhéanamh chun teach a cheannach.
Breacrianaigh an nós imeachta ba chóir a leanúint agus teach á cheannach.
Tabhair míniú gonta ar **thrí cinn ar bith** díobh seo a leanas: **(i)** deontas an cheannaitheora chéad uaire; **(ii)** scéim an Bhanna Tí; **(iii)** An Bord Pleanála; **(iv)** formheas fodhlithe.

8. Tabhair mionchuntas ar an reoiteoir bia a mholfá don úsáid tí. Bíodh tagairt agat do:
- **(i)** cineál agus méid;
- **(ii)** comhdhéanamh agus gnéithe nua-aimseartha san áireamh;
- **(iii)** an prionsabal oibrithe;
- **(iv)** costais tosaigh agus costais reatha.

Scríobh nóta eolais ar lipéadú fuinnimh.

9. De bharr an réimse leathan roghanna coigiltis atá ar fáil do thomhaltóirí is deacair dóibh an cineál scéime coigiltis is fearr a roghnú.
Áirigh na tosca ba chóir a chur san áireamh agus scéim choigiltis á roghnú.
Tabhair sonraí maidir le **dhá** chineál éagsúla scéime coigiltis atá ar fáil do dhaoine óga atá ag saothrú tuarastail.
Déan **(a)** cártaí creidmheasa agus **(b)** fruilcheannach a mheas mar chineálacha creidmheasa.
Léirigh cén chaoi a ndéantar an tomhaltóir a chosaint tríd an Acht um Chreidmheas Tomhaltóirí 1995.